

Ira Verma

TKK, ARKKITEHTUURIN LAITOS, SOTERA-INSTITUUTTI

Elisa Mäkinen

**METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU, HYVINVOINTI JA
TOIMINTAKYKY -KLUSTERI**

Työväline ikäihmisten kuntoutumista tukevien toimintaympäristöjen arvioimiseksi

Tausta

Toimintaympäristöjen ja käyttäjälähtöisten tilaratkaisujen soveltuvuuden arvioimiseksi on tarpeellista kehittää uudenlaisia käytäntöjä moniammatillisen osaamisen kautta. Ikäihmisten kuntoutumista tukevat hoito- ja toimintaympäristöt (IKU) -projektissa, 2006–2008, kehitetään menetelmiä ja mittareita asiakkaiden kuntoutumista tukevien ja työntekijöiden työkykyä edistävien ympäristökokonaisuuksien toteuttamisen tueksi.

Tavoite ja tarkoitus

Projektin yhtenä tavoitteena oli kehittää työväline ikäihmisten asuin- ja toimintaympäristöjen arviointia ja kehittämistä varten. Työvälineen kehittämisen lähtökohtana oli ikäihmisten voimavarojen tukemisen ja vahvistamisen näkökulma. Työvälineessä yhdistyvät käyttäjien hyvinvointia vahvistavat tekijät, toiminnan asettamat vaatimukset sekä vanhustenkeskusympäristöt.

Aineisto ja menetelmät

Kehitetyssä, taulukkomuotoisessa työvälineessä on tarkasteltu asuin- ja hoi-
vaympäristön tilojen eri suunnitteluratkaisuja käyttäjien viihtyvyyden, turvalli-
suuden ja osallistumisen sekä ympäristön hahmottamisen kannalta. Työvälineen
kehittäminen perustuu IKU-projektissa tehtyyn monialaiseen tutkimukseen
ja siitä saatuihin tuloksiin. Projektiin osallistui noin 300 ikäihmistä kahdesta

Helsingin vanhustenkeskuksesta. Keskeistä aineiston keräämisessä olivat osallistuva havainnointi sekä haastattelut. Ikäihmisten voimavaroja tukevista toimintatavoista tehtiin kyselytutkimus. Bergin tasapainotestiä käytettiin asukkaiden tasapainon arvioitiin. Kuntoutumista tukevista asuin- ja hoivaympäristöstä tehtiin kyselytutkimus omaisille ja henkilökunnalle sekä haastattelututkimus asukkaille, joka nauhoitettiin. Hoitotyön toimintatilanteita tukevasta työympäristöstä tehtiin erillinen kyselytutkimus henkilökunnalle. Ympäristön kartoittamiseksi käytettiin lisäksi havainnointia ja TESS-NH (Therapeutic Environment Screening Survey for Nursing Homes) -tarkistuslistaa.

Voimavaroja tukevia toimintatapoja koskeva kyselyaineisto analysoitiin faktorianalyysillä. Hoitotyön toimintatilanteita tukevan työympäristön kyselyaineiston vastauksien analyysia varten määriteltiin uusi muuttuja, keskeisyys, suunnitteluratkaisun tärkeyden, helpottavuuden ja frekvenssin yhtälönä. Laadulliset aineistot kuten asukkaiden haastattelut analysoitiin sisällönanalyysillä. Työväline on kehitetty HIA (Human Impact Assessment) -prosessin periaattei-

den mukaisesti suunnitteluratkaisujen vaikutusten tunnistamiseksi ja niiden kuvaamiseksi.

Hyödynnettävyys ja tulokset

Työvälinettä voidaan hyödyntää ympäristöjen muutosprosessien aikaansaamiseksi. Sitä voidaan käyttää ympäristöjen soveltuvuuden arviointiin ja käytettävyyden parantamiseen sekä uusien tilojen suunnittelun apuna. Keskeistä on ikäihmisten olemassa olevien voimavarojen käyttöönotto ja vahvistaminen. Työvälineen avulla voidaan tarkastella vanhuskeskusten tilaratkaisuja käyttäjien voimavaroja tukevana tekijöinä. Työvälineen kehittäminen perustuu poikkitieteelliseen ja moniammatilliseen työskentelyyn, jossa hyvinvointi- ja toimintakykyosaaminen sekä rakentamisen tutkimus ja kehittäminen yhdistyvät. Työvälineen kehittämisen yhteydessä on tullut näkyväksi tarve löytää poikkitieteellinen yhdenmukainen käsitteistö ja luoda toimintarajoja ylittäviä toimintatapoja. Työvälineestä kehitetään taulukkomuotoinen graafinen lista. Työvälineen on määrä valmistua vuoden 2008 loppuun mennessä.